

Lastenkulttuuri- festivaalit ja yleisötyö TYÖPAJAN MUISTIINPANOT

Lastenkulttuurin Kevätpäivät 21.4.2022
Seinäjoella Kalevan Navetassa

pikku-
proviNssi

KUN TULEVAISUUS PELOTTAA: Ideoikaa yhdessä erilaisia tapoja luoda lapsille ja nuorille toiveikkaita näkymiä tulevaisuuteen taiteen ja kulttuurin keinoin. Miten ympäristöahdistusta voidaan käsitellä lastenkulttuuritapahtumissa tai yleisötyössä? Voitte jakaa hyväksi havaitsemanne tapoja tai keksiä yhdessä uusia.

- Ympäristöahdistusta voidaan helpottaa antamalla konkreettisia keinoja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen yksilötasolla, kuten opettamalla kasvisruokien valmistamista. Lievennetään toivottomuutta antamalla selkeä viesti siitä, että asioiden eteen voi toimia ja tehdä juuri nyt koska tilanne ei ole toivoton. Harjoitellaan kuvataiteen kautta tekemään väritaideteoksia joissa ei käytetä teollisia värejä vaan esim. luonnontuotteista kuten ruuasta saatavia värejä. Ostokulttuurista ja kierrättämisestä keskustelevat installaatiot.
- Ei pelotella liikaa, vaan luodaan sen sijaan toivoa. Ei projisoida omia pelkoja lapsiin. Annetaan lasten olla lapsia ja tuoda pelkoja esiin.
- Tuodaan esiin keinoja, jotka ovat luonnon hyväksi ja kuunnellaan lapsia.
- Huolipuheen muuttaminen positiivisuudeksi. Puhutaan tulevaisuuden rakentamisesta ja siitä, miten voimme nyt asiaan vaikuttaa.
- Muistetaan, että saa sanoa mikä ahdistaa ja mikä pelottaa. Taiteen kautta voi tuoda myös sellaisia asioita esiin, joille ei ole sanoja.
- Keskitytään sisällöissä positiiviseen. Kun jokainen tekee pie-

nen teon, siitä tulee vaikuttava, iso teko. Nostetaan positiivisia kehityskulkuja ja onnistumisia esiin. Annetaan myös selkeä viesti vanhemmille siitä, kuinka puhut aiheesta lapsille.

- Vahvistetaan näkemystä siitä, että luonnonsuojelulla on valtava merkitys ja että suunta turvallisen ja terveen maapallon saavuttamiseksi on mahdollinen. Kestävän kehityksen konseptin avaaminen, oppiminen ja hyödyntäminen omassa elämässä. Koska asiakkaat ovat pieniä, on lähdettäväkin liikkeelle pienistä asioista ja omista teoista: arjen kierrätys, pörriäisten merkitys, ötökkähotellit, istuttaminen, luonnonmateriaalin ja antien hyödyntäminen. Avoimuuden, keskustelevuuden, empatian ja solidaarisuuden tukeminen ja opettaminen lapsille. Yhdessä löydettävien ja tehtävien ratkaisujen mallin ja talkoohenki.
- Kannustetaan oppilaita ajattelemaan: "Mitä minä haluan tehdä tulevaisuudessa ja minkälaisissa olosuhteissa?"
- Rohkaistaan luontaista luontosuhdetta ja kiinnostusta luontoa kohtaan.
- Tulevaisuuksien kuvittelun ja mielikuvittelun innostama taiteen tekeminen.
- Ei tehdä aina niin ohjattua toimintaa, vaan sen sijaan omia vapaita projekteja. Hyödynnetään metsää leikkiympäristönä.

- Tehdään yhteistyötä myös tiedekentän kanssa ja tarjotaan lapsille rehellistä tietoa lapsitasoisesti ”tulkaten”.
- Yhdistetään taidetta ja tiedettä. Esim. Poikkipolkuja ekologiaan -näyttely Annantalossa ja Seinäjoen taidehallissa.
- Asiaa avaavat tiede/taidenäyttelyt ja niihin liittyvät etkot ja jatkot. Monitaiteellisuus, oman taiteen kautta tunteiden prosessointi.
- Menneisyyteen ja tulevaisuuteen kurkistaminen samassa yhteydessä. Siinä korostuu, kuinka vaikeista ajoista on selvitty ja kuinka paljon maailma on muuttunut aika nopeastikin. Sopii erityisesti esim. kulttuurihistorialliseen museoon.
- Kerrotaan aidosti ja rehellisesti historiasta (esim. sisällissota) ja mietitään ratkaisukeskeinen ja toiveikas tulevaisuus ymmärtäen historia rehellisesti ja mitä siitä voisi oppia ja tehdä toisin, jotta tulevaisuudessa vastaavaa ei tapahtuisi.
- Muokataan vanhoja paikkoja nuorisolle sopiviksi
- Tarjotaan mahdollisuus kestävään toimintaan ja sen opetteluun esim. tapahtumissa

Taiteen keinoin voimme mm.

- viestiä hiilikuorman vähenemisestä ja havainnollistaa jo tehtyjen toimien vaikutuksia
- kuvata vaihtoehtoisia tulevaisuusnäkökulmia positiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna
- luoda ihania tulevaisuuden ja toiveiden maisemia
- lisätä ekologisen tasapainon ymmärrystä. Esim. selittämällä luonnonilmiöitä.

Esimerkkejä eri puolilta:

- Tunnetaitojen opettaminen. Esim. ”Minä tunnen” -näyttely, jossa käsitellään eri tunteita. Varkaudessa 1-luokkalaisille tunnetaitopajoja.
- Turun elämyspolkuun kuuluu myös luontopolku yhteistyössä luontokoulun kanssa.
- Turussa myös perheille retkireput ja liikuntapalveluiden kanssa yhteinen tapahtuma metsässä.
- Saaristossa lempilampaat, jotka hoitavat maisemaa.
- Lilla Villanissa tehtiin linnunpönttöjä, hyönteishotelleja ja kasvatettiin niittyjä kuvataiteilijan ohjauksessa. Toiminta lähti lasten huolesta, kun ei näy pikkulintuja.
- Vantaalla ollut teemana ötökät ja linnut. Vantaan ympäristökeskus antaa koko kunnalle vuoden Keke teeman. Lapsille jaetaan istutusruukkuja ja siemenet.
- Sipoossa Safir kiertoteatteriesitys joka tapahtuu puutarhassa.
- ”Metsän ovi raollaan” näyttely rakennetaan metsään. Se on kiertävä ja kulkee matkalaukuissa.
- Kysytään yleisöltä, millaista lastenkulttuuripalvelua rakennetaan esim. tulevaisuuden viisivuotiaalle (Annantalo)
- Tulevaisuus-perjantait/aikakoneet, jossa perheet keskustelivat tulevaisuusteemoista (Tikkurila)
- Biisipajat, joissa luodaan uutta tulevaisuutta eri teemoista (Uulu ja Kattila <https://uulu.fi>)
- Taiteiden tulevaisuuksiin-oppaat (Annantalo, <http://www.annantalo.fi/fi/tulevaisuus>)
- Tulevaisuuden aikakapseli-kokonaisuudet (mitä haluaisi rakentaa toisten tulevaisuuteen, PiiPoo)

Sisältöideoita tapahtumiin ja yleisötyöhön:

- Kuvataideleiri luonnossa.
- Luontokuvauskurssit lapsille.
- Konsertit metsässä.
- Perhekahvila metsässä
- Metsässä kiertävä teatteriesitys.
- Metsäeskari ja -päiväkot.
- Yhteisötaideteokset
- Hyönteishotellien tai majojen teko. Majojen rakentaminen on aina hyvää ja se opettaa lapsille ja nuorille tarvittavia taitoja ja luonnonmateriaalien käyttöä.
- Animaatioita tulevaisuuden kuvasta esimerkiksi pehmoleluin.
- Ulkopakohuonepele aiheena kulttuuriympäristö, luonto, paikallishistoria.
- Annetaan esimerkkejä roskien maatumisesta.
- Tulevaisuuden konetyöpajat.
- Kerätään koulumatkalta roska ja tuodaan niitä akvaarioon, jolloin nähdään, kuinka paljon niitä kertyi.
- Lähiojan pelastaminenkin jo riittää. Ei tarvitse ajatella suuresti. Pelastamisen voi yhdistää leikkiin. Lähipihan roskat muuttuvat hahmoiksi, musiikiksi, tanssiksi. Ja tarina alkaa elämään.

LASTEN LUONTOSUHDE: Ideoikaa yhdessä erilaisia tapoja järjestää lapsille ja nuorille luontosuhdetta vahvistavaa taide- ja kulttuuritoimintaa. Miettikää keinoja lapsia ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta!

- Partiotöiminnan ja taiteen yhdistämistä
- Toteutetaan lasten luontaista luontosuhdetta ja itse kokemista vahvistavaa toimintaa.
- Mukavan ja turvallisen luonnon kokeminen. Ei pelottelua vaaroilla, vaan oppia turvallisesta kokemisesta.
- Lapsen oman luontokokemuksen kuuleminen. Mitä hän siellä kokee.
- Turvallisen luontosuhteen opettaminen. Esimerkiksi maahanmuuttajille ympäristössä liikkumisen opettaminen
- Opetetaan luonnon ja sen eliöiden tehtävistä konkreettisesti: ötökkähotellit, pienet istutukset, reiteillä ja poluilla liikkuminen.
- Lasten luontosuhde on jo vahvasti toiminnassa sisällä. Vahvistamista kuuluu jatkaa ja huomioida tekemisessä, mutta tekemisen matkalla ollaan jo.
- Korostaa myös sitä, että luontoon voi vain mennä, eikä siellä tarvitse suorittaa. Esimerkiksi yövy yösi ulkona.
- Neliö nurmikkoakin voi olla kiinnostava, kun siihen perehtyy. Luontoa löytyy heti kun menee ovesta ulos.
- Tuodaan esiin luonnon tarinoita ja mytologiaa.
- Jokaiseen lastenkulttuurin toimintoon tavoitteeksi luontosuhteen kehittäminen.
- Teatteri/draama tarjoavat keinoja luontosuhteen käsittelyyn.
- Anna lupa kokeilla kiivetä, kavuta, tutustua
- Opetetaan luonnossa liikkumista ja luonnossa käyttäytymistä
- Tuodaan esiin kaikkien osien yhteistyö ja kanssamerkitys
- Muistetaan, että ei tarvitse tehdä tiedettä vaan uskaltaa olla

luonnossa

- Löydetään oma luontosuhde erilaisen tutustumisen kautta: Geokätköily, oleminen, taideteokset luonnossa, yhteisötaideteokset, taiteilijoita hyödyntämään luontoa ja ympäristöä.
- Otetaan arkkitehtuurikasvatuksen ja ympäristötaiteen menetelmät käyttöön.

Sisältöideoita:

- Sarvisuunnistus
- eri luonnonmateriaaleista tehdyt soittimet
- vapaa tutustuminen luontoon
- luontopainotteiset päiväkodit
- metsäeskarit
- ulkotilojen käyttö kulttuurikeskuksilla
- luonnonmateriaalit
- Geokätköily, karttasovellus, lajitunnistussovellukset.
- Puihin kiipeily
- Luontoleikit
- Kulttuurikasvatussuunnitelmien kokonaisuudet: luontokuvaus, biologi-taiteilijayhteistyö, kuvataide, sadutus metsässä, erätaidot
- Majojen rakentamista luonnossa
- Suunnistus, telttailu, suunnistaminen
- Lähdetään retkelle lähimetsään.
- Kulttuuripolku luonnossa, jossa hyödynnetään paikan historiaa ja luontosuhdetta sekä ympäristön muutoksia.
- Luonto-pakopeli

- Virtaavan veden katsominen ja rauhoittuminen.
- Viedään festarit metsään.
- Vapaata leikkiä ja olemista metsässä ja luonnossa
- Laina-aikuinen joka vie luontoon
- Puutarhan hoito yhdessä / koulupuutarha
- Ympäristötaidepajat kopsissa
- Vahvistetaan koko perheen luontosuhdetta, ei vain lapsien
- Muistetaan myös vesistöt, uiminen, kalastaminen, läträäminen yms
- Viedään toimintoja enemmän ulos!
- Ulkoleikit
- Kavereiden kanssa yhdessä telттаilemaan.
- Elämän havainnointi tarkkaan katsomalla pienelläkin luontopläntillä.
- Sisätiloissa tehtävät kerhot viedään luontoon ja ulos.
- Lähi- ja kaupunkiluonnon valokuvaus / videointi.
- Sanataiteen lainattava metsäaarrearkku kirjastossa opetuskäyttöön, johon opeille koulutus.
- Rastiradat luonnossa, hyödynnetään paikkakunnalla valmiiksi olevia polkuja ja tuodaan taidetta sekä luonnon monimuotoisuutta esille.
- Muskarit luonnossa.
- Köksäntunnilta metsään marjaan ja sieneen
- Musiikki-/taide-esitys metsässä.
- Taidepolku
- Budotanssi rantavedessä.

- Yhteisöpuutarha
- Skogsmulle
- Ottaa kuvia luonnosta ja käydä ne läpi koulussa
- Maisemamaalaus
- Luonnonkasveilla värjäys
- Metsäretkeily
- Lapsille ekosysteemi luontolaboratorio
- Mennään luontoon ”sisään” ja tutkitaan luontosuhdetta läheltä (snorklaus, uinti, lintubongaus jne)
- Majanrakennus metsään tai koulun pihaan (materiaalit tuotu paikalle)
- Yhteisöpuutarha lapsille. Pääsee penkan kaivamisesta sadonkorjuuseen
- Parkour metsässä
- geokätkö-seikkailu
- Aarteiden etsintää
- metsä-jooga
- pareittain metsän tutkimista ilman näköaistia

Esimerkkejä eri puolilta

- Lastenkulttuurikeskus Kattilan Biodiversiteettikonserttisarja
- Utelias luokka hanke, jossa oltiin viikoittain ohjaajan kanssa luonnossa. Eri oppiaineita käsiteltiin luonnossa ja luonnon ilmiöiden avulla.
- Syötävä puisto tulossa Jyväskylään

LAPSILÄHTÖISYYS & OSALLISUUS: Ideoikaa erilaisia tapoja kerätä / kuulla / kartoittaa lasten ja nuorten näkemyksiä lastenkulttuuritoiminnasta. Miten saadaan lasten ääni aidosti kuuluviin toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?

Palautteen keräämisen tapoja

- Tapahtumassa lasten haastattelu. Kysytään lapsilta, mitä he ajattelevat
- Lapsen välitön palaute ja kasvattajien toteuttama havainnointi toiminnan aikana.
- Taidetestaajat-tyyppinen sovellus, jossa mahdollisuus antaa kuvallista palautetta.
- Suorat haastattelut sekä somehaastattelut toivotusta tekemisestä.
- Palautteen antaminen sadutuksen tai tarinallistamisen avulla
- Mahdollisuus antaa myös kuvallista palautetta esim. piirtämällä.
- Tarrapalaute
- Suora palaute heti toiminnon jälkeen ikäryhmän erityispiirteet huomioiden, esim. appi, suullinen palaute, piirtäminen tms.
- Seinä, johon lapset saavat kirjoittaa tai piirtää ajatuksiaan
- Palautteen kysyminen lapsille sopivalla tavalla ja ei aikuisen välityksellä
- Osallistumisen yhteydessä tulevan palautteen kerääminen. Ohjaajat keräävät heikoista signaaleista nuorten aitoa palautetta.
- Pienimmille tarroja/hymynaamoja tms.
- Sähköisen palautejärjestelmän käyttö palautteiden keräämisessä.

- Pienten lasten kanssa konkreettinen arviointi esim hymynaama/värit, janat, Kysytään, kuinka innostavaa toiminta oli, millaisia tunteita se herätti jne.
- <https://www.pelastakalapset.fi/lapsilta-opittua/haluatko-toimia-lapsikeskeisesti/palautteen-kysyminen-ja-toiminnan-arviointi-yhdessa-lasten-kanssa/>

Muita osallistamisen tapoja

- Nuorten kuuleminen onnistuu esim. TET-jaksojen kautta. TET-tiläinen voi osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.
- Otetaan lapset mukaan toteuttamaan tapahtumia. Voisiko lapset ohjata työpajoja?
- Otetaan lapsia mukaan kuratoimaan näyttelyitä ja opastuksia ym.
- Järjestetään lapsille suunnattu työpaja/tilaisuus, jossa ideoidaan yhdessä toiminnan sisältöjä.
- Tehdään yhteistyötä nuorisvaltuustojen, lasten parlamenttien ja muiden kumppaneiden kanssa sekä palautteenkeruussa että osallistamisessa.
- Korostetaan lapsen asiantuntijastatusta myös vanhemmille. Tehdään vanhemmille lista asioista, joita voi kysyä lapsilta kult-

tuurikäynnillä.

- Jalkautuva etsivätyö
- Ole läsnä lapselle, kuuntele prosessin (esim. työpaja) aikana, muuta tehtävää, jos tarvitsee.
- Otetaan lapset mukaan tekemään esityksiä/työpajoja/toimintaa aiheiden miettimisestä lähtien.
- Lapset mukaan julkisen taiteen projekteihin. Esim. graffiteja purkutaloihin.
- Kuunnellaan lapsia aidosti ja otetaan lapset mukaan kulttuurikasvatuksen kehitystyöhön. Keinona esim. unelmakarttojen tekeminen, vapaan ilmaisun seinä, johon saa kirjoittaa toiveita tai digitaalinen alusta, jossa lapset saavat kertoa ajatuksiaan ja toiveitaan
- Kehittäjäkoulutoiminta jossa opet ja nuoret ja taidelaitosten yleisöyöntekijät yhdessä suunnittelevat.
- Ollaan aidosti läsnä suunnittelemassa toimintaa lasten kanssa. Kuunnellaan myös vuorovaikutusta ja epävirallista keskustelua.
- Toteutetaan kyselyitä lapsille, joiden pohjalta ohjaaja jalostaa ja luo raamit toteutukselle.
- Lapset itse taiteen tekijöinä, esim. biisityöpajat, tapahtumatuotannossa visujen tekijöinä, lapset kuraattoreina taidenäyttelyssä, lapsia myös jo tuotannolliseen prosessiin mukaan.

Muita huomioitavia asioita

- Lapsilta pitää kysyä ja esim. lomakkeet tehdä lapsille mahdolliseksi vastata.
- Pitää kiinnittää huomiota oikeisiin kysymyksiin: mikä jäi mieleen vs. oliko kivaa.
- Tarvitaan riittävän väljät pohjaraamit, joista osallistuva/suunnitteleva ryhmä voi lähteä omalle uomalleen.
- Lasten tavoittamisessa on olennaista tavoittaa myös vanhemmat.
- Sen asian painottaminen, että ei ole oikeita vastauksia ja saa rohkeasti antaa sekä myönteistä että rakentavaa palautetta. Ryhmäpaineen vähentäminen esim. pyytämällä laittamaan silmät kiinni.
- Viestinnän monipuolisuus otettava huomioon, eli minkä kautta tavoitetaan lapset ja nuoret. Varmistetaan yhdenvertainen mahdollisuus osallistua.
- Tieto pitäisi kerätä pitkäjänteisemmin.

Muita ajatuksia

- Tapahtumatuotannossa ja osallistamisessa on äärettömän tärkeää, että lapsiin ja nuoriin sidotaan usko siihen, että kokonaisuuDET, mitä he ovat tuottamassa todella toteutuvat. Korona-ajan sukupolvi on oppinut jatkuvaan peruuntumiseen, jolloin oman resurssin sitominen tuottamiseen ja suunnitteluun on vaikeaa, kun usko lopputuloksen toteutumiseen on hukassa.

- Erikseen palautekysymykset vanhemmille ja lapsille, jos osallistuvat toimintaan yhdessä. Tämä on samalla yleisötyö- ja vuorovaikutuskasvatusta vanhemmille!
- Osaaminen on kohtaamista ja sillä tavalla kuulluksi tekemistä.
- Yleisön kunnioittaminen tuottaa osallisuutta.
- Huom! Liika lapsilähtöisyys ei toimi, lapselle ei voi antaa vastuuta omasta kulttuurikasvatuksesta!
- Kaikki tuntuvat painottavan sisällön sijasta enemmänkin vuorovaikutusta lapseen ja nuoriin. Itse koen tämän myös erittäin tärkeäksi ja tarpeelliseksi.
- Maaelä elää muutoksessa, se mikä on kiinnostavaa tai ajan-kohtaista nyt on nyt, huomenna kiinnostaa muut jutut. Joustavat toimintamallit ja muutoksessa eläminen ja uusien harrastamisen mallien luominen.
- Kulttuuritoimijoilla näkemykset laadusta ja vaikuttavuudesta samansuuntaiset mutta miten viedä tieto päättäjille?
- Toiminnan suunnittelu esim. valtakunnallisen koululaiskyselyn tulosten pohjalta
- LiveFINin Juurista latvoille -hanke, jossa tehty erilaisia pilotteja nuorten osallisuudesta elävässä musiikkikulttuurissa: <https://www.juuristalatvoille.fi>
- Katsele palveluita lapsen silmin -materiaali: <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/11/16142112/katsele-palveluita-lapsen-silmin-tyokirja-valmis.pdf>

**pikku-
provinssi**